

ST. OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

NR. 17

85. ÅRGANG
15. SEPTEMBER

1973

«VANVIDDETS VERDEN?»

REDAKSJONELT SIDE 258

REDAKSJONELT:

VANVIDDETS

Engang i mellomkrigstiden kom det ut en bok som het *Vanviddets verden* — det er fristende å bruke den samme tittel i denne høstmånedens i året 1973.

Bildene sier mesteparten, skakende og grossende: Til høyre føres den svenske bankraneren bort lenket til politimenn med gassmasker etter at han og en annen mann i mange døgn har terrorisert unge gisler og en hel nasjon med vold og trusler om vold. Under er vi i et svimlende ondt sekund vidne til en henrettelse i Mozambique, ett for oss ukjent, nesten nakent menneske blir brutalt hals-hugget på en trestubbe. Og det finnes andre trekk som har dukket opp de siste ukene og fått oss til å tenke på omtalte bok: Først og fremst minnes vi kvalmende avisbildet av den unge dansken med stålinnfattede briller og pistret hår som var tiltenkt hovedrollen i den Kristus-film som den danske regjering ganske bevisstløs ga økonomisk støtte til. Uten å reagere på at dette øyensynlig hadde mer å gjøre med pornografi enn kristendomshistorie.

Og så, midt opp i alt dette, vårt forsidebilde av turister som er på vei

inn i Peterskirken i Rom, for noen kanskje deres første og siste møte med den katolske verdenskirke. En av damene stoppes, hun har for korte skjorter.

La det først være klart at vi på redaksjonen finner det ganske urettferdig bare å laste Vatikanet for dette, skal vi si, snerpete skuespill og sløseri med krefter. Mange av oss har dessverre selv sett og hørt hvordan turister oppfører seg i kirkene, hvor liten forståelse de kan ha for at de trår på hellig grunn, hvor stygt og fordummende de kler seg. Og hvor mange tåpelige ting de kan skravle høyt om foran alteret.

På en eller annen måte er det sikkert nødvendig med en viss kontroll, ingen er tjent med at for eksempel Peterskirken blir seende ut som en badestrand eller at de mange som søker den med tro støtes vekk av gumlende, halvpåklede kvinner og menn hvis eneste plan med besøket er at de «skal ha vært der når de først har kommet så billig til Rom».

Det er nemlig ikke bare snerperi som får Vatikanet til å gripe inn her, selv om det altså oppfattes slik. Det

FRA BISPEDØMMET

Dr. Edvard Dahm Vogt er fra 31. august i år etter eget ønske og med Pavens godkjennelse løst fra alle plikter og rettigheter forbundet med hans status som prest i den katolske kirke.

Mons. F. J. Fischedick, nyutnevnt Generalvikar, vil ikke som meddelt i St. Olav nr. 14, fungere som rektor på Vår Frue Villa, Montebello. Han vil fra tiltredelsen 15. september i år, være bosatt i Bispegården, Akersveien 5, Oslo 1.

Ved en inkurie ble i St. Olav nr. 14 Pater Dezsö Szentiványi, S.J.s fornavn gitt som Josef. Feiltagelsen beklages meget.

NR. 17

Den redaksjonelle artikkelen i dette nummer handler om det vi av og til synes er VANVIDDETS VERDEN. Men det øvrige stoffet har en annen tone:

■ På side 260 skriver redaktøren om FAMILIEN ROBERTSON — i en anmeldelse av første-bok-ut i høstflommen.

På side 262 har D. J. Boers tanker etter det nylig avsluttede stortingsvalg — om kristendom og politiske partier.

Og på side 264 taler en annen av bladets medarbeidere, Hallvard Rieber-Mohn om norsk katolisisme i essayet FRA GHETTO TIL FERMENT.

■ Videre har vi denne gang nytt fra Frankrike (side 266) — om de franske biskopers abort-erklæring, Klovnens får lov til å være en tanke bedrovet og signaturen P. H. anmelder (siste side) Bergmans siste film, VISKNINGAR OCH ROP.

RED.

VERDEN

er en igrunn forståelig bekymring over noe av det den moderne folkevandring som er turismen fører med seg. Personlig har jeg hørt folk snakke høyt om bankkontoer, priser og gnagsår inne i Peterskirken, prat som er vanskeligere å forhindre enn dette med miniskjørtet.

På den annen side, ville det faktisk være ønskelig om politifolkene fikk beskjed om i hvert fall ikke å overdrive dette med skjørtelengden.

Hvorfor?

Fordi, tror jeg, den vanviddets verden som vi ser rundt oss stiller oss overfor lidelser og skjebner og spørsmål som får bekymringen for skjortene til å virke en smule komisk. Og selvopptatt, selvopptatt med vår egen kirkelige fred.

Kanskje skulle vi stille våre daglige problemer, i familien, på arbeidstedet og i menighetene, under samme synsvinkel. Hvor mange av de innbilte motsetninger, misforståelser og problemer blir ikke overkommelige når vi ser den virkelige ondskap og de prøver andre stilles på, ofre for noe nær håpløsheten og den dyriske vold?

Vi minnet innledningsvis om boktittelen Vanviddets verden. Som man vil se føyer vi for egen regning over disse linjer fremdeles til et spørsmålstegn. Det er andre ting i dagens virkelighet, andre krefter. De er ikke så synlige, men de eksisterer og utgjør vårt håp.

Det er bare det at dette håp kanskje blir mer tydelig for andre hvis vi lar enkelte dumme unge damer i miniskjørt få passere i fred?

Å. R.

ST. OLAV'S
REDAKSJON

TLF. 20 72 26 - 28 01 04

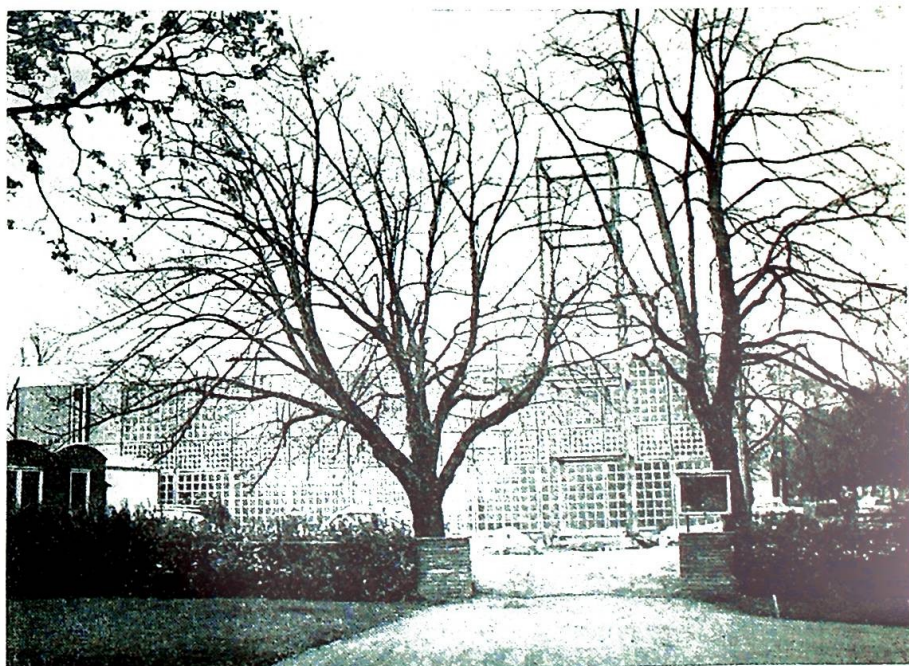

KIRKEINNVIELSEN I TRONDHEIM

Den nye katolske kirken i Trondheim ble høytidelig innviet sist søndag. ST. OLAV bringer i neste nummer bilder og stoff fra høytideligheten.

Samtidig håper vi å kunne offentliggjøre stoff fra den nordiske bispekonferansen som i uken før kirkeinnvielsen hadde viktige møter i byen.

RED.

FAMILIEN ROBERTSON

«INNVARSLER DENNE BOKEN ET SKIFTE?»

Av AGE RØNNING

S tilt overfor «vanviddets verden» (se den redaksjonelle artikkelen) er det mange som spør seg selv: Hva nytter det å gjøre motstand? Hvilke chanser har det enkelte menneske eller den lille familie mot de veldige, ukjente kreftene som tilsynelatende leker med oss? Som kommer som svarte bølger?

En av de første bøker i norske forlags høsttilbud i år er Gyldendals FARVEL, HAV, jeg synes at dens beretning om familien Robertsons 37 døgn i en liten jolle på åpne havet tilfeldigvis gir noe av svaret. Den sier nemlig en hel del om den enkeltes evner, krefter og muligheter, krefter som kan være mektigere enn oceanets vrede og haienes blodtørstige, utholdende forfølgelsesritt.

Slik sett er historien om familien Robertson et virkelig optimistisk glimt. Den fortjener å bli lest av blant annet alle som ofte har på følelsen av at de av og til seiler under de samme kolde stjerner.

FARVEL, HAV er beretningen om dette skipbruddet — en beretning som i sin forholdsvis knappe, av og til litt tørre form er mer spennende og mer hissende enn dagens hardkokte agentthrillere. For her er jo en historie om oss selv og om våre forsvarsmuligheter, sett i en spesiell sammenheng, men lett å overføre på andre forhold. At Dougal Robertson selv neppe har hatt slike tanker i hodet da han skrev ned sin fortelling, er bare tillitvekkende.

Vi har så lenge blitt foret med en litteratur uten håp, at vi som lesere i det minste burde erkjent oss slått. Kanskje denne boken innvarsler et skifte? Kanskje vi ikke er slått?

Forfatteren ble født i Edinburgh i 1924. Han seilte i handelsflåten fra 1941 av, gjorde tjeneste i marinen under krigen og tilbrakte de første etterkrigsårene som sjømann i Det fjerne østen. Han traff sin kone, som da var sykepleierske i Hong Kong, og der giftet de seg i 1951. Etter å ha

tatt skipsførereksamen begav han sjøen og slo seg ned som gårdbruker i North Staffordshire. I 1970 solgte han gården og kjøpte *Lucette* for å ta familien med seg på en jordomseiling.

Men la oss først gi noen faktiske opplysninger om familiens prøvelser:

Klokken 10.00 den 15. juni 1972 ble den 19 tonn store, 43 fot lange skonerten *Lucette*, seilt av en tidligere skotsk gårdbruker og hans familie, angrepet av spekkhoggere i Stillehavet og senket i løpet av 60 sekunder.

Det som hendte etter dette, er temaet i en utrolig spennende historie om å overleve. I en oppblåsbar gummiplåte, slept av en 9 fots plastjolle, besluttet Dougal Robertson og hans mannskap på fem — hans kone, hans 18 år gamle sønn, hans 12 år gamle tvillinger og en student — å prøve ferden inn til kysten av Costa Rica, en reise på 1000 nautiske mil anslått til å ta 50 døgn. — De hadde nødrasjoner av proviant og vann for tre dager og en håndfull tilfeldige ting reddet fra *Lucette*, men hverken kart, kompass eller andre instrumenter. De styrte ved hjelp av solen og stjernene og satte kurs for stillebeltet.

Et skip passerte nær dem, men ingen på skipet så blussene, og slik ble

de overlatt til å møte døden av tørst, sult og utmattelse. Men de døde ikke.

Flåten sank under dem — men de døde ikke. Stuet sammen i den vesle jollen med fribord på seks tommer, tilkjempet de seg en plass i havets økologi, konstant på vakt mot kjempesjøer, glupske haier og utallige andre farer — i regn, storm, vindstille og kvelende varme. Mot og selvpoffrelse ble en livsform for disse seks menneskene som mil etter mil i det veldige Stillehavet nektet å erkjenne seg slått.

Etter 37 døgn var prøvelsene over, en japansk fiskerbåt tok dem ombord da de hadde 290 nautiske mil igjen til land.

Trett av å slite som melkeproducent, klar til å leve et nytt og mer givende liv — det er mange sliteres dagdrømmer denne familien realiserte ved å satse alt på et kort. Alt gikk egentlig storartet — inntil ulykken hendte, og familien var alene på Stillehavet:

En god stund etterpå.

ROBERTSON

«Gulgrønne i fjeset satt vi under det lysegule teltet på flåten og stirret på hverandre, mens de siste få minutters rystende hendelser langsomt trengte inn i vår bevissthet. Både Neil og Sandy gråt. Lyn trøstet dem, og så bad hun Fadervår og sang salmen *For those in peril on the Sea*. Dougal og Robin satt ved døråpningen i teltet, kikket etter nyttig drivgods som de kunne fiske opp og stirret lengselsfullt etter den store vannbeholderen som drev lenger og lenger vekk fra oss. Jollen *Ednamair*, full av vann og med fanglinen gjort fast på flåten, rullet tungt i sjøen, og øynene våre vandret ut til den bølgende horisonten og speidet etter et reddende skip enda vi visste at det var fåfengt. Vi så ikke noe til spekkhoggerne som så nylig hadde snudd opp ned på hele vår tilværelse. Lyns sykurv kom drivende forbi og ble fisket opp...»

«Langsamt og omstendelig holdt vi vareopptelling:

Brød tilsatt vitaminer og druesukker for ti mann i to dager.

Ni liter vann, to fallskjermraketter og seks håndbluss.

Et øsekar, to store og to små fiskekroker, en spinner, en fortom og et fiskesnøre.

En patentkniv som ikke ville komme til å stikke hull i flåten — og heller ikke i noe annet for den saks skyld — et signalspeil, lommelykt, førstehjelpsaker, to drivankere, instruksjonsbok, en belgpumpe og tre padleærer.

I tillegg til dette hadde vi ti appelsiner, seks sitroner og en pose med et dusin løk... en boks kjeks og et lite glass med sukkertøy.»

Hopper vi fra denne første timen helt frem til notatene fra den fireogtyvende dag i sjøen, kan vi lese:

«Lyden av skrapende øsekar hørtes hele natten. Side om side knelte Robin og jeg under den gule teltduken fra flåten, med knærne på den harde plasten, hodet mot toften, mens vi slengte vannet over siden. Regnets

Redningen.

uavlatelige tromming på teltduken virket søvndyssende, og søvnen var nær ved å overrumple meg nå, enda den ellers var en sjelden gjest. Robin lente seg mot meg, utkjørt og slumrende, så våknet han med et rykk opp til den tyranniserende øsingen. Vi følte ingen smerte lenger, hender og armer kjentes som om de var våte helt inn til benet, huden var et eneste virvar av ufølsomme rynker, vi skalv og øste og sang for å holde blodomløpet i gang, og når vi ble for trette til å synge, banket Lyn oss til hun fikk liv i de følelsesløse kroppene våre. Men skrapingen og plaskingen av øsekarene fortsatte ufortrødent under det ubarmhjertige pøsregnet, våre håp, vår frykt, vår tørst, vår fortvilelse, alt var glemt, bedøvet av utmattelse som vi var.»

«Demringen kom som et grått øyenvitne til vår elendighet...»

Dette er øyeblikket da familien Robertson er halvveis, de spiser noe tørket skilpaddekjøtt som er slimet og uappetitlig og drikker en slurk hver av det oppsamlede regnvann. I løpet av disse dagene begynner de å krangle, nesten å slåss. Dougal slår i raseri til den unge, klossete studenten, han og hans frue tretter vilt. En eller annen gjør narr av fru Lyns bønner, de forsøker å drikke blod direkte fra en havskilpadde de fanger, de gir hverandre klyster ved hjelp av en gummislange og noe brakkvann, de drømmer om hva de gjerne skulle spise — og de holder ut til det vidunderlige øyeblikk da en japansk båt får øye på dem.

Boken er ikke fabelaktig skrevet, illustrasjonene minner som oftest om

slike tegninger oppdagelsesreisende fra tidligere århundreder lavet.

Men leseren er fornøyd og takknemlig, og det er ikke en uvesentlig ting.

Leseren har nemlig blitt minnet om noe hun eller han kanskje holdt på å glemme i denne «vanviddets verden»: hvilket utrolig utholdende og sterkt vesen det enkelte menneske er. Et vesen som ikke uten videre lar seg knekke.

VENNER
AV
ST. SUNNIVA-
SKOLEN:
SE
SISTE
SIDE!

EFTER STORT

KRISTENDOM OG POLITISKE

Det var nok ikke mange blant landets valgberettigede som ikke på en eller annen måte fulgte med i debatten om et kristent menneskes forhold til politiske partier og deres eventuelle programmer. Sikkert er at et sosialt-politisk engasjement tvinger et tenkende kristent menneske til å ta stilling i denne debatt med utgangspunktet i en rett informert kristen samvittighet.

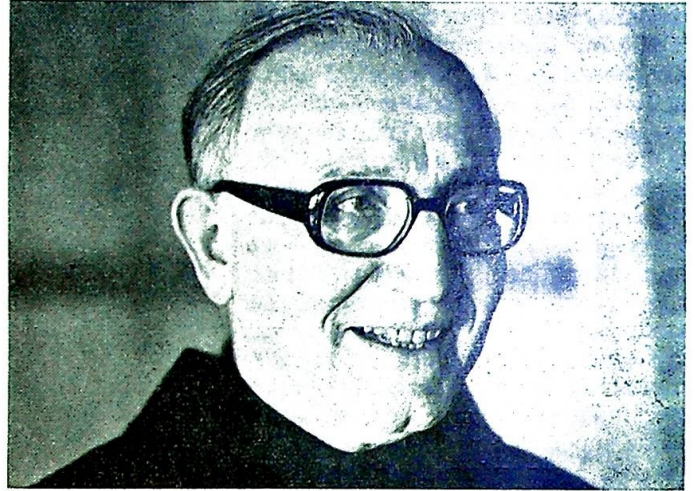
Av D. J. BOERS O.F.M.

Tatt i betraktning dagens pluralisme som setter sitt preg på det moderne samfunn og i høy grad gjør det heterogent og uensartet, samt de faktiske politiske forhold som hersker i landet, er den kristne kirke nødt til å være realistisk og erkjenne at de enkelte kirkelige kristne etter beste personlige skjønn vil gå og velge mellom de forskjellige politiske partier og stemme på deres spesielle politiske programmer i sin helhet, samt at de derved kan komme til faktisk å gi sitt samtykke til visse programposter som kristent sett muligens er egnet til å skaffe noen og hver dårlig samvittighet. Nu er det sikkert Kirkens plikt og oppgave å informere sine medlemmers kristne samvittighet i overensstemmelse med den kristne morals prinsipper. At det er her politikken kommer inn på det kirkelig-kristne område, turde være innlysende.

Nu er det et faktum at kristendommen har en politisk teologi som er inspirert av og blir normert ved åpenbaringen av Guds rikes vekst i denne verden frem til fullendelsen i Kristus. Men selv om kristendommen har en politisk teologi, så er den ikke noen politisk religion og dens budskap kan ikke simpelthen og uten videre bli identifisert og likestillet med noen politisk institusjon i ordets snevre forstand. Intet politisk parti, hvilket navn det så enn måtte pryde seg med, kan nemlig gjøre til innhold og mål for sin aktuelle politiske programmering og sin direkte politiske handlen det som nettopp er den ytterste og definitivt bestemmende horisont og det siste endemål: historiens helhet i perspektivet av åpenbaringen om Guds rike. Det som lærer oss at det er Gud og Gud alene som er den som bærer og fullender historien i dens helhet.

Politikkens mål er det umiddelbart «gjørbare», aldri det universelle og endelige. Om et politisk parti skulle ha en slik universell og endelig pretensjon, ville det enten gjøre seg latterlig som håpløst romantisk eller fordømme seg selv som totalitært. Begge tilfeller ville være en form for avguderi, for man ville i slike tilfeller sette en annen eller noe annet i Guds sted som historiens bærer og fullender.

Det ville imidlertid ikke være urimelig å hevde at det kan gis politiske partier hvis eventuelle politiske programmer eller politiske handling synes å påvise at de står for visse praktiske poster som, objektivt betraktet, ikke kan sies å være i samsvar med den abstrakte kristne samvittighets objektive moralske postulat og normer. Men

herved blir ikke noen negativ dom felt over et bestemt menneskes subjektive samvittighets konkrete forhold til den abstrakte kristne morals objektive postulat og normer, hvis et slikt menneske har støttet et politisk parti som i sitt politiske program har en eller annen post som antas å stride mot den kristne moral.

Før man kunne ha rett til å uttale en slik dom, måtte det først kunne bevises med solide argumenter at en eller annen politisk programpost sikkert og uten tvil er i strid med den kristne morals postulat og normer. Det sies her: «med den kristne morals postulat og normer» og ikke: «med min personlige tolkning av disse postulat og normer», om nu denne tolkning finner sted på rent personlige premisser eller i overensstemmelse med de oppfatninger som er tradisjonelle i et bestemt kristent miljø.

Dernest bør en i sin eventuelle bedømmelse holde regning med at det ikke finnes noen politiske partier som er hundre prosent kristelige og uklanderlige, og hvis politiske taktikk og adferd ikke på noen måte skulle kunne kritiseres av en radikal kristen samvittighet, også med hensyn til andre, og kanskje enda mere fundamentale punkter, enn den direkte seksuelle moral. Hva skal en da gjøre? La være å være sosio-politisk engasjert og ikke stemme på noe politisk parti i det hele tatt? For, ethvert politisk parti, til hvilken farve det så enn måtte bekjenne seg, er, som alle andre politiske sammenslutninger, historisk bestemt og består, endog i beste tilfelle, av mennesker som ved definisjon er syndige og svake og der, som alle andre mennesker, forsvare sin egen eller sin egen gruppes interesser.

INGSVALGET

PARTIER I NORGE

Ikke å stemme på noe politisk parti var under de nuværende forhold i et demokratisk samfunn det samme som ikke å være sosio-politisk interessert eller engasjert. Dette ville kristent sett bety at man lar verden seile sin egen sjø og at man privatiserer kristendommen og gjør den til et rent subjektivt inderlighets anliggende. Men dette er evangelisk en umulighet. Uten å benekte en legitim individualisering av et menneskes personlige gudsforhold, tør en heller ikke benekte at kristendommen også har en sosial dimensjon. Uselvisk nestekjærlighet er et sentralt punkt i kristendommen og den er ikke noe som bare kan praktiseres i den private sfære. Den må også praktiseres i kampen for større rettferdighet i samfunnet. For bare da blir den virkelig kristen kjærlighet og ikke bare omsorg for ens egen sjels frelse.

For den konkrete kristnes moralske samvittighet turde derfor medlemskapet av et politisk parti ikke være noe av et problem, annet enn at man redelig og nøkternt må granske og spørre seg selv hvilket av de her og nu eksisterende partier i vårt demokratiske land har, sett fra den kristne morals standpunkt, i sin helhet mest for seg og minst mot seg.

Et slikt spørsmål vil av de individuelle kristne velgere alltid kunne besvares, og faktisk bli besvart, på helt forskjellig vis. Det interessante er at de forskjellige svar vil bli motivert av de enkelte kristne ved å påberope seg det samme evangeliums budskap og prinsipper. Det turde neppe være tvil om at den individuelle kristne samvittighets valgfrihet under ansvar på det praktisk politiske område bør respekteres.

Valg.

PAVE JOHANNES XXIII's HUS, Assisi, Italia, mottar enkeltpersoner og grupper for studieopphold eller ferie. Sentral beliggenhet høyt oppe i byen med vidunderlig have. Kapell. Bibliotek. Foredragssal. Rimelig pensjonspris. Skriv til:

Casa Papa Giovanni XXIII, Don Aldo, Via S. Paolo 32, 06081 Assisi (Perugia) Italia.

Ref. St. Olav's eksp., Akersv. 5, Oslo 1.

HVER 14. DAG

ST. OLAV MED

AKTUELLE KOMMENTARER,

STOFF OM BØKER,

FILM M. M.

ST. OLAV har tidligere omtalt den glimrende lille boken KIRKE I OPPBRUDD som har kommet ut på St. Olav Forlag. Her tillater vi oss å gjengi pater Rieber-Mohns essay i samlingen.

Alle kjente historiske kilder tyder på at folket i Norge bare tvungent ga den katolske tro på 1500-tallet — «almuen» måtte lenge tas med lempe av den nye verdslige og geistlige øvrighet, og det tok tid å få den reformert inn i en ny lære. Vel desl ut fra genuin troskap mot fedrenes tro, dels også av bonde-konservatisme, og fordi Reformasjonen inn gikk i et maktprogram, hvis konsekvenser var en politisk, språklig og kulturell fordansking.

Enda sikrere er det imidlertid, at knapt noen levende sjel i Norge ønsket den katolske kirke tilbake, dengang da den første katolske menighet ble tillatt grunnlagt i Christiania, mot midten av 1800-tallet. Tre hundre år er en lang tid, og isolasjonen fra det katolske Europa hadde så lenge vært streng og total. Det var ikke i Norden, som i England og Nederland, at forfulgte, men sta mindretall holdt restene av den katolske tradisjon levende og sammenhengende, under et ofte barskt, protestantisk regime. I Norge døde den tradisjonen ut. Danskeloven forbød katolske prester, «under deris Livfs fortabelse» å bevege seg i riket, de få norske konvertittene frem til 1843 hadde religiøst og sosialt ingen annen vei å gå enn utlendigheten. Kong Carl Johans tolerante innrømmelse, og opprettelsen av St. Olavs menighet i 1843, imøtekom bare en håndfull mennesker i den norske hovedstad, så godt som utelukkende utlendinger. Foranledningen var en fransk konsul som ville ha sitt barn døpt. Den første sogneprest, pastor Montz, ble godt kjent med *Henrik Wergeland*, men var ellers et like eksotisk trekk i bybildet som senere den jødiske rabbineren. Det katolske mindretalls langsomme økning i Norge, stort sett ved befolkningens naturlige vekst, skjer altså ikke ved mange individuelle konversjoner til katolisismen — det har den aldri gjort. Konversjonene er tvert om, langt inn i vårt eget århundre, meget få. Det skjedde ikke minst ved en sporadisk innvandring, ikke sjelden fra Tyskland: Håndverkere, musikere, bryggere.

For Norge, som for de øvrige nordiske land, har Vatikanet i moderne

BISPEDØMMET:

FRA GHETTO TIL

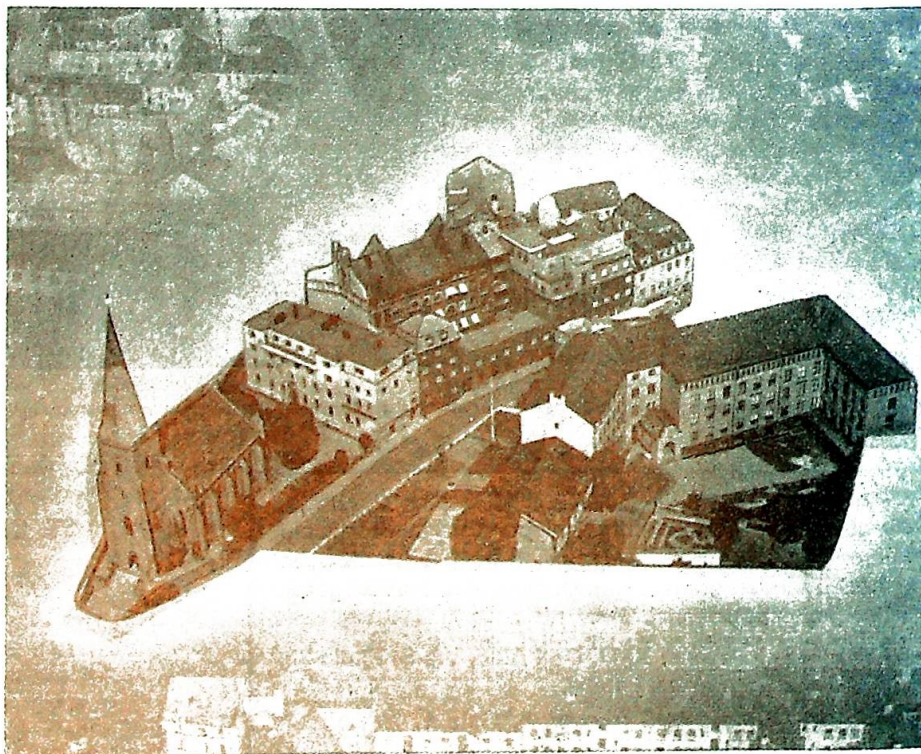
Av HALLVARD RIEBER-MOHN

tid alltid vist en meget våg interesse, motsatt hva endel oppspilte protestanter har trodd og fremdeles tror. Og akkurat Fellesmarkedets muligheter — av alle ting — endret ikke det ringeste ved det. EF er ikke «katolsk», men sekularisert.

Det 19. århundre er ellers det store misjonsårhundre i katolisismens historie: I Afrika og Asia fulgte misjonen i første rekke imperialismens fremgang. Misjonens hospitaler mildnet livet for de innfødte i det fremmede; misjonens skoler skulle over et par-tre slektledd vise seg å bli en av de store forutsetninger for deres frigjørelse og hele kolonisystemets avvikling. Med alle sine feilgrep, bevarer den kristne misjon hederen ved denne humanisering.

Selv om ordet «misjon» ble brukt også om Norden, kunne det selvsagt ikke være tale om i fullt alvor å betrakte den katolske kirkes ytterst beskjedne foretagende i de nord-europeiske land under «misjonsvirksomhetens» vanlige synsvinkel. Et katolsk nærvær i kristne og kulturelt høyt utviklede befolkninger som de nordiske, måtte få en helt annen karakter. Så vel Vatikanet som dets utnevnte kirkeledere i de nordiske land, viste de

første årtier liten og sen forståelse for dette. Det er unnskyldelig og begripelig. Det var, etter generasjoners konfesjonell karantene i Europa, et nytt og originalt eksperiment. En får huske at etappene i den europeiske religionspolitikk siden 1500-tallet heter: Religionskrig, motreformasjon, beinhard isolasjon, amper religionsdisputt over konfesjonsgrensene. Bakgrunnen var dyster og mørk. I sin alminnelighet var også det 19. århundre temmelig intolerant i religiøse spørsmål. De nordiske lands befolkninger var grundig og systematisk inngitt en massiv uvilje, og et rikt utvalg fordommer, mot alt katolsk, og det over generasjoner. De skandinaviske land hadde ingen levende katolske miljøer eller tradisjoner en kunne knytte foretaket til og bygge videre på — det hele var museums-gods: Praktfullt, men dødt. Og den katolisisme som fra midten av 1800-tallet gjenopptok sin virksomhet i Norden, var nødvendigvis et markert fremmedprodukt. Aggressivt «mot-reformatorisk» i sitt uttrykk, uten megen sans for hva som under disse

FERMENT

tre hundre års skilsmisse hadde skjedd religiøst i Norden (*Kierkegaard! Grundtvig! Hans Nielsen Haug!*). Innstilt på hurtigst og kraftigst mulig å stille Nordens folk overfor et katolsk alternativ: Den ene, sanne Kirke, til avløsning av de lokale villfarelser. Først den moderne økumenisme, og den katolske kirkes utvilsomme og helhjertede omvendelse til den, etter Det annet Vatikankonsil (altså så sent som i 1960-årene!), slo én gang for alle en pel gjennom disse temmelig virkelighetsfjerne pretensjoner. Før vi kom dit, ble denne prinsipielle målsetning tappert opprettholdt, også i Norge, av den katolske geistlighet og det katolske legfolk — hos oss aldri mer enn noe mellom tre og seks tusen sjeler.

Vanskelighetene var dermed vel-dige, det sosiale press mot mindretallet enormt, troen tilsvarende sterk. Det var katolsk «triumfalisme», på en basis lite større enn en femøre — i det hjemlige, da. Bak, og trøstende, sto ganske visst verdenskirken, den kristne hovedkirke, det katolske flertall i verdenssammenheng, den halve kristenhet. Men det var en fjern og mager trøst, for en syforening på 13 katolske damer i de dagers Christiania. I de dager var masseturismen, reisene til det katolske utland ennå ikke kommet inn i alminnelige menneskers tilværelse og muligheter. Paven var noe en leste om, Peterskirken noe en så på dårlige reproduksjoner i bladet «St. Olav» — ikke med egne øyne. Jeg håper at Universitetsbiblioteket tar godt vare på sine årganger av «St. Olav» (det gjemmer som kjent etter evne på alle norske trykksaker). Det er nemlig usedvanlig litteratur. Sterkt polemisk — så får en huske at «motparten», et til tider ganske arrig anti-katolsk, norsk presteskap, også var sterkt polemisk, og ofte grovkornet i angrepene. Frem til *Marta Steinsvik* («St. Peters himmelnøkler»), som i 1920-årene pr. penn og foredrag påtok seg å «avsløre» katolisismen, var norsk protestantisme — i forholdet til katolisismen — ofte en nokså tarvelig «vulgær-protestantisme», omtrent av samme kaliber som den vi i dag ser hos en såre aktuell kraft-protestant som pastor *Ian Pais-*

ley i Ulster: Den katolske kirke, med alle dens bra, harmløse og trofaste kirke-kristne, fremsto som selve «Dyret» i Åpenbaringen, Antikrist. Sterke midler! Disse urimeligheter bekreftet nok den lille flokk norske katolikker i deres tro og trofasthet. De visste bedre.

Alvorligere var i virkeligheten dette: «Norsk» katolisisme, frem til ganske nylig, var dessverre alt annet enn norsk. En god del av legfolket, og nesten hele geistligheten, var et offervillig konglomerat av europeiske nasjonaliteter — bare i liten grad vår egen. «Norsk» katolisisme knetet — sproglig og følelsesmessig, som det hender at den fremdeles gjør. Enkelte årganger av «St. Olav» røber først og fremst hvor vanskelig det er å lære norsk. Ikke bare sproget, men mentaliteten. Ikke bare ordene, men uttrykksmåtene. Fremfor alt: livsfølelsen — det artsegne, som bare kan forstås innenfra.

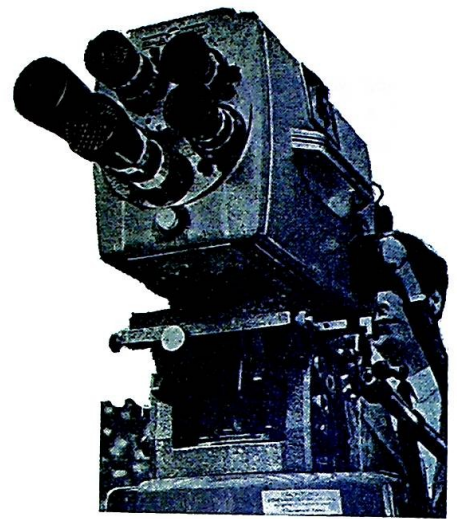
Disse linjer er ingen billig kritikk over de mange katolske prester og nonner som, av ulik nasjonal opprinnelse, gjennom slektledd investerte generøst og totalt sine liv og sitt arbeid her i landet — mange av disse skjebner er oppofrende inntil det heroiske og tragiske. Uten dem, ville intet skjedd, og ingen norsk katolisisme eksistert. Men dette var uunn-gåelig: Disse mennesker overførte, fra sine respektive hjemland: Rhinen, Polen, Westphalen, Frankrike, så mangt — sin barndoms pietet, sin ungdoms utdanning. Det ble ofte knot — det slo ikke uten videre rot på

norsk jord, det «fremmedgjorde» en del norske katolikker, som lojalt gikk inn i fremmede mønstre. (Konvertitter er meget lojale, allesteds og til alle tider!) Dette var dessuten stikk i strid med katolisismens egentlige vesen, som alltid har gledet seg ved egenart og mangfold, og som i sin prektige krone gjerne vil ha folkenes perler slik som de faktisk er, ikke om-dannet til en kunstig standard. *Sigrud Undset*, som jo så langt, var aldri i tvil om katolisismens overlegne universalitet. Men dens snurrige og høyst lokale underavdeling i akkurat Christiania/Oslo, har hun gitt et artig portrett av, i romanene «Gymnadenia» og «Den brennende busk» — de bøkene er temmelig selvbiografiske. Med overbærende ironi (og egentlig tålmodig hengivenhet, skildrer hun her en religiøs og menneskelig ghetto, stort sett konsentrert i Oslos lille Vatikant: Institusjonene i Akersveien, hvor «patrene», ifølge den ord-sikre Oslo-kronikøren *Odd-Stein Andersen* gikk «nedsunket i sine blonder» og foretok seg ubegripelige og pittoreske ting. Der treffer hun (forkledd som romanskikkelsen Paul Selmer) skarpe og enkle mennesker om hverandre, og tviler ikke — ut fra sin betydelige historiske og menneskelige oversikt — på at de religiøst sett har «rett». De er så visst de egentlige bærerne av en tradisjon og en sannhet, hvis omfang og dybde få av dem egentlig fatter og har oversikt over. Det siste er ikke så viktig. Det er storartet — også når en knapt ser det selv — å

(Forts. s. 268.)

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER		Stille messe	Høy- messe
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> Akersveien 5 tlf. 20 72 26 - 20 72 44	lörd.: sønd.:	19.00 9.30 19.00	— 11.00 —
<i>St. Hallvard kirke</i> , Fransiskanerne, Enerhaugt. 4, tlf. 67 23 83		8.35 18.00	11.00 —
<i>St. Dominikus kirke</i> , Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71		9.00 18.30	11.00 —
<i>Vår Frue Villas kapell</i> , Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 18 21		9.00	—
<i>Grefsen kapell</i> , Glads vei 23, tlf. 212355		11.00	9.30
<i>Lunden kloster</i> , Øvre Lunden, tlf. 212587			18.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke</i> , Tyholmen, tlf. 22 209		8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Paul kirke</i> , Christiesgt. 16, tlf. 21 54 10		9.00 19.00	11.00 —
<i>Vår Frue kirke</i> , Helleveien, tlf. 22 73 53 - 25 77 07		9.30	—
DRÅMMEN: <i>St. Laurentius kirke</i> , Cappelsengt. 1, tlf. 83 20 19		8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke</i> , Kongensgt. 9, tlf. 11 438		9.00	11.00
HALDEN: <i>St. Peters kirke</i> , Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168		8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke</i> , Torvgt. 113, tlf. 23 751		8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke</i> , Haralds gt. 21, tlf. 23 195		8.30	11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresias kirke</i> , Vesterngt. 5, tlf. 21 266		9.00	11.00
KRISTIANSAND S: <i>St. Ansgar kirke</i> , Kirkegt. 3, tlf. 24 255			11.00
LILLEHAMMER: <i>Mariakapellet</i> , Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550		—	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnus kirke</i> , Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85		8.30	11.15
MOSS: <i>St. Mikals kapell</i> , Ryggeveien 24, tlf. 41 038		—	11.00
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke</i> , Sverresgt. 26, tlf. 50 793		8.30	11.00
STABEKK: <i>Maria kirke</i> , Nyveien 17, tlf. 53 77 35 Eikeli kirke		8.30 19.00	10.45 9.30
STAVANGER: <i>St. Svithun kirke</i> , Dronningens gt. 8, tlf. 25 534		8.30	10.45
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke</i> , Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949		8.00	10.45
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke</i> , Prinsensgt. 2a2 Biskopen og prestegården tlf. 21 214 <i>St. Elisabeth hospital</i> , Ila, tlf. 21 670		8.45 19.00 6.15	11.00 —
KRISTIANSUND N: <i>St. Eysteim kirke</i> , Flintegt. 5, tlf. 72 779		8.00	11.00
LEVANGER: <i>St. Torfinns kirke</i> og <i>St. Eysteins sykehjem</i> , Jernbanegt. 29		8.30	11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke</i> , Parkveien 23, tlf. 51 467		8.30	11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke</i> , Norgesund, tlf. 37 558		8.30	11.00
TROMSØ: <i>Vor Frue kirke</i> , Storgt. 94 Biskopen og prestegården, tlf. 3604 <i>St. Elisabethsostrene</i> , Mellomvn. 47, tlf. 81 487		19.30 8.00	11.00 —
BODØ: <i>St. Eysteins kirke</i> , Hernesveien 22, tlf. 81 783		8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikal kirke</i> , Salsgt. 52, tlf. 11 447 (I.VII—31.VIII <i>St. Elisabeth Institutt</i> , tlf. 11 392)		19.00 8.00	11.00
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke</i> , Skolegt. 4, tlf. 61 501		8.00	10.30

Fransk abort- erklæring

For et par måneder siden sendte de franske biskoper ut en erklæring hvor de redegjør for sitt syn på abortspørsmålet. Bakgrunnen er den forestående revisjon av abortloven som vil medføre legalisering av abort i visse tilfeller. Dette lovforslaget stemmer noenlunde overens med gjeldende norsk lov.

Regjeringen har offentliggjort sitt forslag til ny abortlov. Selv om det er de offentlige myndigheter som har avgjørelsen, og som bærer ansvaret, så ville den katolske Kirke svikte sin oppgave om den ikke tok ordet i den debatt som nå pågår. Uten å ville sette seg i lovgiveres og andre sakkynndiges sted er det Kirkens plikt å minne både katolikker og andre om at ut over de politiske, sosiale eller tekniske forholdsregler er det mennesket og morgendagens samfunn det gjelder.

Enda en stor del av det franske folk er imot abort, øker stadig antallet av bevisste, overlagte brudd på loven som forbyr abort. En slik uoverensstemmelse mellom lov og gjeldende praksis ender med å bli en trusel mot samfunnet. Selv om en beslutning om å søke abort er en personlig sak, så er den ikke utelukkende en privat-sak. Dersom en lov er nødvendig, så er det fordi samfunnets fremtid står på spill.

En lov er riktignok ikke noen moralregel, men man kan ikke frakjenne den moralske betydning. Hvilken beslutning som enn kommer til å bli den ende-

lige, så gir den uttrykk for et visst syn på mennesket, og det er det, som på godt eller ondt, kommer til å prege den offentlige opinion.

De lovgivende myndigheter kan ikke her velge annet enn å bygge på respekten for livet. Et samfunn som ikke gjør det, ville før eller siden gå sin undergang i møte.

En gjerning som bringer død, kan aldri betraktes som et gode eller en lykke. Abortus provocatus er alltid et nederlag, et onde, en ulykke. Den er tegn på fysisk, psykisk, følelsesmessig, økonomisk eller moralsk nød hos moren, eller hos både mor og far.

De offentlige myndigheter befinner seg foran en situasjon som de ikke behersker. Tvunget av begivenhetene må de forsøke å råde bot på forholdene, men ingen kan unngå å se at de fleste av de forholdsregler som er foreslått, innebærer en farlig tvetydighet. Ved å utvide mulighetene for legal abort, risikerer man å åpne døren på klem for fri abort.

Loven må bygge på respekt for livet som grunnleggende norm. Men politisk realisme tilsier at man i slik debatt må være klar over at en lovt tekst er maktesløs hvis den ikke kan støtte seg til en alment utbredt tro på menneskets verd. Derfor anser vi det som vår plikt å gi til kjenne den katolske Kirkes mening. Dette er desto mer nødvendig, ettersom diverse publikasjoner har brakt folk i villrede på dette punkt.

Vi erkjenner det dype alvor, den ekte medfølelse med menneskelig nød, det samvittighetsfulle og ansvarsbevisste arbeid hos mange jurister, leger, sosialarbeidere og andre som ikke deler vårt syn. Men i samvittighetsfrihetens navn krever vi rett og plikt også for katolikker til å uttale seg i debatten. Den gjelder mennesket. Vi vil ikke påtvinge noen vår mening, men bringe til ettertanke.

Kirken har alltid bannlyst abort. Det er et av de punkter hvor kristendommen brøt tydeligst med hedenskapet og brakte inn i vår kultur et nytt syn på mennesket. Fra det 2. århundre ble det sagt at de som dreper sitt barn, dreper Guds verk og avbilde i mors skjød.

Ved å hevde retten til å få barn, også for de fattigste og de undertrykte, begynte Kirken her et frigjøringsverk.

Filosofiske teorier og biologiske forskningsresultater angående livet på fosterstadiet har skiftet i tidens løp og kommer fortsatt til å gjøre det. Men ingen av dem kan fordunkle den kristnes overbevisning om at det fra første øyeblikk dreier seg om et menneskelig vesen, enestående i sitt slag. Respekten for det gryende menneskeliv har alltid vært bekjempet og stundom kvalt under politisk og økonomisk trykk i et urettferdig samfunn, som lett har tendens til å nekte de svakeste retten til å være mennesker.

Det er og blir derfor en oppgave å hegne om det spirende menneskeliv. Enhver lege vil ifølge sitt kall gjøre denne overbevisning til sin. Når han, stilt overfor den ytterste nød, mener å måtte ta ansvaret for en abort, gjør han det i bevissheten om at han utfører dødens verk, og han håper stadig at forskningen snart vil spare ham for det.

Men kommer det en dag da denne overbevisning ikke lenger råder, risikerer man at mennesket blir redusert til en ting mellom hendene på vitenskapsens og teknikkens trollmenn.

I dagens samfunn med dets sterke solidaritet har hver enkelt ansvar for enhver abort. Man kan ikke flykte fra det kollektive ansvar ved å si at samfunnet ennå ikke er modent til

En kloun

De kloke tror at de vet det: Klovner er i sine hjerter bedrøvede.

Ganske charmerende med et slikt dobbeltspill.

Klovner er mennesker som står på hendene når andre går, som tygger på sine slips når andre forsøker å være pene — eller som ganske enkelt faller eller knuser ting.

Med gråt i halsen til tross for det lystige smil. Husk det, sier de vise.

Av og til er det selvfølgelig timer da dette nesten stemmer. Det ser jeg også.

å bære det. Ingen kan unngå å se motsigelsen i at et land som alt i dag antas å bli et av de rikeste i verden i 1980, erkjenner at det ikke har annen utvei enn abort å by vordende mødre som lider nød. Derfor må de familiemessige, økonomiske og sosiale forholdsregler som rettferdigheten og dagens situasjon krever, komme samtidig med loven.

Vi er klar over i hvilken grad de illegale aborter er en svøpe. De vil ikke forsvinne, hverken ved lovforbud eller ved en liberalisering som ville være ensbetydende med at de ansvarlige instanser gir opp og overlater hver enkelt til sin ulykke.

Det er ikke tilstrekkelig å bekjempe illegale aborter av helsemessige grunner. De er, især hos de fattigste, uttrykk for mistillit til hele samfunnet. Enhver kvinne som er fristet til å søke abort, trenger å betros seg til noen, og å føle at hun ikke står alene. Loven bør derfor gi henne mulighet til å møte noen hun kan snakke med og søke råd hos, selv om den endelige avgjørelse må tas av henne selv, eller rettere, av henne og mannen i fellesskap.

Sosiale og økonomiske tiltak må til, men alene vil de ikke bære frukt om ikke forholdet mellom menneskene i dagens samfunn blir åpnere, kjærligere og av mer varig karakter.

Til syvende og sist gjelder å vite hvilken oppfatning av mennesket og morgendagens sam-

Man sitter på restene av sine dumheter og tabber og feiltrinn, klar til å flire og komme med en morsomhet hvis det skulle dukke opp noen. Men med noe som minner om barndom i halsen.

Og likevel, likevel er dette bare litt av sannheten.

Det forstår ikke de kloke, og de bør ikke få vite det heller.

Egentlig er det faktisk slik at selv gråten og det bedrøvede hjerte har blitt en del av spillet. At det ikke betyr så mye lenger.

Men vet jo at det ventes av en som tusler rundt i manesjen, vel, vel. La oss leke at jeg også er bedrøvet.

Men det morsomme, nei, det ubehagelige er jo at selv det har blitt klovnerier.

funn de lovgivende myndigheter står inne for ved at de godtar en ny abortlov. Vi tviler ikke på at også mange ikke-troende franskmenn deler vår overbevisning og vår uro. Det er mennesket det gjelder.

Enhver kan ta ordet i denne debatt. Men ingen må glemme at dette problemet rører ved meget vanskelige forhold hvor ingen har rett til å dømme sin neste. Ingen kan heller unnsnippe fra sitt ansvar. Endelig må vi huske at det ikke er nok å erstatte én lov med en annen. Vi må i Evangeliets navn gi menneskene tilliten og håpet tilbake.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT

HVER 14. DAG

KR. 40,— PR. ÅR

FRA GHETTO...

(Forts. fra s. 265.)

leve i de virkelige store sammenhenger, og katolisismen er en stor sammenheng. At det livet så kan stå i en grotesk kontrast til et påfallende lite og lukket miljø, med alle mindretallets irriterende reflekser: Polemisk uvilje ved annerledestenkende, overfølsomhet for kritikk, ukritisk godtagelse av det egne, også når det er underlødig — det har en rent historisk interesse. Sigrid Undset skildrer det med den livsnære, litt barske humor som var hennes egen. Hun så langt — på vegne av mange som nødvendigvis så kort. Rett hadde de begge, her føler hun solidaritet — de sang, som trosfeller, det samme *credo* og mottok det samme alterbrød, levde med større eller mindre bevissthet i det samme veldige fellesskap. Hun var vel fornøyd med dét, selv over kraftromantiske salmer av tvilsom poetisk verdi, og over bønnebøker uleselige som en krattskog, fulle av tyskpregede latinismer.

Norge — Luthers Norge — fikk merkelig nok i tyveårene en slags panikk, da ikke bare den store dikterinnen og Nobelpristageren, men også en fremstående pedagog og folkehøgskolemann som *Lars Eskeland*, gikk Roma i vold. Dette kan enhver lese seg til, forhåpentlig med et smil. «Den katolske fare» ble et begrep i avisdebattene. Det var ganske ubegrunnet — det har aldri vært noen katolsk «fare» i Norge, fremdeles — i 1970-årene — er vi bare ti tusen.

Lars Eskeland og Sigrid Undset hadde meget forskjellige grunner for å bli katolikker. Slik er min og manges erfaring: Grunnene for å bli katolikk er i det hele tatt forskjellige, sånn må det jo være i en kirke som vil favne det menneskelige i dets mangfoldige ulikhet, og makter det. Sigrid Undset skrev genialt om middelalderen, men var moderne: Hennes viktigste motiv — med all hennes middelalderviten — for å konvertere, var samtiden, vel først og fremst fremskrittsoptimismens totale sammenbrudd under første verdenskrig, skyggen av den totalitære stat (som jo kom), og den umenneskeliggjorte politikk.

Eskeland var derimot nasjonalromantiker — det var ikke Sigrid Undset. For ham var katolisismen «gamlekyrkja», det egentlige Norge, som «danskane» hadde kvalt, med sine lutherske lanseknekter og halvlærte

teologer på 1500-tallet. I den katolske kirke, mente han, ville vi nordmenn gjenfinne oss selv, «Draumkvedet»s og stavkirkenes Norge, det som hans danske høyskole-kollega *Jørgen Bukdahl* i en forelsket bok kalte «Det skjulte Norge».

Dessverre, det lot seg ikke gjenfinne. Det var for skjult og glemte. Eskeland var dessuten sterkt betatt av *Grundtvig* — den nordiske folkelighetens store profet. Her er en anekdote — den fortjener offentlighet. Engang møttes Sigrid Undset og Lars Eskeland hos Dominikanerne i Oslo — et «toppmøte» (som det nå heter) mellom de norske superkonvertitter, på klostergrunn. Begge hadde dengang en sint pressestorm over seg, slik som de hadde tedd seg: Latt seg fange av Romas treske sluhet og intriger, i vår lenge uforstyrrede protestantiske fred. Begge kjente og elsket det fellesskap de uttrykte i *credo* og nadverd. Men lite annet hadde de felles, sånn er denne kirken. Eskeland skal ha sagt: «De må då sjå, fru Undset, at Grundvig var ein stor salmediktar?» Sigrid Undset var bittert forgitt med Grundtvig fra barneskolen av, og overvant visst aldri sin uvilje. Med sin litt tørre, halvheste stemme sa hun:

«Hyggelig, rolig
Gud, er din bolig»

er dét diktning?»

Jeg kjenner ikke Eskelands svar på dét. Han fulgte nok oppmerksomt med i samtiden, på sine nasjonalromantiske premisser. Sigrid Undset visste mer om middelalderen enn ham og de fleste nordmenn — og var dessuten realist. Hun leste forfattere som britten *Chesterton* og franskmannen *Mauritain* — samtidige. Hun fór rasende opprørt som en furie løs på nazismens trusel, levde katolisismens visdom her og nå. Ære være henne for det! Det var fra hennes side, motsatt den anklage en anelsesløs luthersk biskop sendte henne i benene i «Aftenposten», intet «fortids-romantisk» ved hennes konversjon til katolisismen. Det var *fremtiden* som bekymret henne, og i så mangt fikk hun sørgelig rett i det.

I mellomtiden (vi er fremdeles i 1920- og 1930-årene) ble snarere Eskelands mønster og drøm noe av en modell for dét, som uvennlige sjeler kalte «den katolske propaganda» i Norge. Det skyldtes ikke minst én enkelt norsk konvertitt, som ble prest og prelat («monsignore»), og sterkt kom til å prege den norske katolis-

me før siste krig: *Karl Kjelstrup*. Han var også nasjonalromantiker, om mer litterært og høyborgerlig, mindre rokte enn vossingen Eskeland. Hans salmediktning (vers, er vel riktigere), var ganske visst generende ofte fortidsvendt kling-klang, det var «Olavs gamle bauner», og denslags. I prosa skrev han bedre, og av type var han apologet — en dyktig og konsekvent forsvarer av både det høyst forsvarlige, og en annen gang dessverre endel annet.

Den grunnleggende svakhet ved hans virksomhet som katolsk publisist i Norge forekommer meg å være denne: Han ville fremme for et samtidig norsk publikum katolisismens påståtte aktualitet, ved å levendegjøre den middelalderske, katolske storhetstid. Det lar seg ikke gjøre. Det lot seg ikke gjøre dengang heller. Få folk har så svak historisk sans som vi. 1920- og 1930-årenes Norge hadde hele sin faktiske oppmerksomhet annetsteds, og det med rette: Et bråindustrialisert bondeland måtte bli klar over, hvorvidt dets nødsproletariat skulle bli en revolusjonær arbeiderklasse, eller tvert om gå inn i det tradisjonelle norske bonde-demokratiet og andre samfunnet til det bedre ved fredelige midler. Dét var den faktiske samfunns-aktualitet, og en såkalt «upolitisk» kirke hadde få forutsetninger for å begripe det. Statskirken var spontant og uten mistanke en høyborgerlig embetskirke. Katolisismen — alltid mer konsekvent doktrinær — hadde offisielt «fordømt» sosialismen som en materialistisk villfarelse, nokså ufølsom for det sosiale tidsskifte som fant — og måtte finne — sted. Dét var spørsmålet, og det var den «stille» sosiale revolusjon som lykkeligvis skjedde. Det vesle katolske mindretall hadde intet som helst grep på, eller noe forhold til denne prosess — dens eneste trøst får tilbakeskuende være, at noe sikrere grep på situasjonen hadde knapt den dominerende Statskirke heller. Den var stort sett like utenfor — det synes fortvilende ofte å være akkurat kirkenes lodd, i de avgjørende politiske prosesser.

Norske katolikker lever i dag i en så totalt endret virkelighet, at de vel har møye, i hvert fall de yngre blant dem, med helt å leve seg pr. fantasi inn i tredveårenes. Såvel deres aktuelle selvforståelse, som deres plass i andres oppfatning av dem, er betraktelig endret av meget sterke faktorer i etterkrigstiden — straks om dem. I 1930-årene utgjorde katolikkene et lite, innkapslet miljø — overveiende

konsentrert i hovedstaden og Østlandsområdet, og intimt samlet om sitt eget. Offisielt inngikk de katolske kristne i landets 2,6 % «dissenter», og ble vel av de aller fleste betraktet lokalt som en «sekt», på linje med en rekke andre. Det er høyst forklarlig. Dette så meget mer, som de psykologisk frembød mange av nettopp sektens typiske psykologiske og sosiale kjennetegn. Deres særstilling, som tvert om medlemmer av et universelt samfunn var reell, men stort sett noe de bare selv visste om, og dertil nokså teoretisk for dem selv, og temmelig glemt av deres omgivelser. I et miljø som vårt, konfesjonelt enhetlig som reformasjonen gjorde det, i slektledd på slektledd, måtte det nødvendigvis virke «sært» og aparte å være nordmann og katolikk. Religionsfriheten kom også bare gradvis, ut over i forrige og inn i dette århundre — visse diskriminasjoner, for eksempel i skolevesenet, var seiglivede, og «jesuitter-paragrafen» i Grundloven holdt stand helt frem til 1956.

Kontaktflaten mellom katolisismen og norsk opinion i dens bredde var ikke stor. Ut over de få fremstående publisister som «gikk over», var det vel først og fremst ordenssøstrene, som gjennom sin sykepleie, og sitt betydelige og velkomne bidrag til norsk helsestell, møtte de aller fleste: «Nonnene» ble over årene en respektert, men fremmedartet institusjon, også i vårt land. Dette var et kristent vit-

nesbyrd som mange forsto — tvers over fordommene: Gi sitt liv og sin arbeidskraft til syke mennesker, uansett og helt uten proselytisme. At en katolikk som *C. P. Wright* kunne bli stortingsmann, var en begivenhet. Frem mot annen verdenskrig var situasjonen stabilisert: Det katolske mindretall, med en jevn, liten tilgang på norske konvertitter, levde sitt eget liv, fjernt fra egne, vidløftige forventninger om massefremgang, og med et forhold til andre konfesjoner som bare sporadisk kunne minne om tyveårenes ampre forsvarsstrid.

Krigsårene innebar som kjent en kraftig nasjonal integrasjon for så mange av det norske samfunnets «marginale» grupper. Såvel ledelse som legfolk i den norske katolske kirke engasjerte seg ikke lite i motstanden og i forsvaret av så vel nasjonale som religiøse verdier. Noen av de tyskfødte geistlige — hvis stilling selvfølgelig måtte bli særlig utsatt og vanskelig — ydet under stor personlig risiko det usedvanlige. Den luxemburgiske katolske biskop av Oslo, dr. *Jec. Mangers*, og den tyskfødte biskop av Tromsø, dr. *Johs. Wember*, markerte her en holdning som ble bemerket og anerkjent. Det ble ordensdryss og hjertelig forståelse.

Årene etter krigen åpnet et nytt og nokså endret kapittel i norsk katolisisme. Det norske samfunnet ble på en rekke områder trukket nærmere til

Europa og utenverdenen overhodet — faktisk og mentalt. Provinsialismen — også religiøs — gikk inn i sin utviklingsfase. Den stadig voksende masse-turisme, de nye massemedia, tydelige katolske strømninger i tidens litteratur og kulturliv, pavestolens aktive inngripen i tidens sosiale og politiske liv på verdensplanet — alt dette var faktorer som sterkt bidro til å «av-provinsialisere» såvel omgivelsenes holdning, som katolikkenes oppfatning av seg selv. «Ghettoen» slo sprekker — verdenskirken ble synligere.

(Forts. neste nr.)

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institutt		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Dominikus kirke		
Lunden kloster	}	Arendal
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem		
Sta. Katarinahjemmet	}	Bergen
St. Franciskus Kirke		
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke	}	Hammerfest
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Hønefoss
St. Franciskusøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Lillestrøm
St. Josephs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Tromsø
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke	}	Trondheim
St. Mikals Prestegård		
St. Theresia Hosp.	}	Tønsberg
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	
St. Magnus presteg.		
St. Elisabeths Hosp.		
Vår Frue Kirke	}	
Bispegården		
St. Olavs Kirke,	}	
Bispegården		
St. Olavs Kirke		
St. Olavs Prestegård	}	
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 68 34 66

NÅ ER DEN KOMMET:

Kirke i oppbrudd

Essays

om den katolske kirke i dag

Sentrale trekk ved utviklingen etter Vatikankonsilet belyst av
JOHN W. GRAN, HALLVARD RIEBER-MOHN, ELLERT DAHL, KÅRE LANGVIK-JOHANNESSEN, THOMAS PATFOORT, HELGE ERIK SOLBERG, NILS HEYER-DAHL, LARS ROAR LANGSLET, HANS L. MARTENSEN

ST. OLAV FORLAG

Kr. 18,50

KVINNEN OG EMBEDET

Forts. fra forrige nummer

Subordination, underordning, det er kvindens stilling ifølge skabelsesordningen, altså naturens plan. Ligeværdet, équivalence, gælder frelsesordningen, for med Kristi komme er kvinden hvad frelse angår på lige fod med manden — her er hverken jøde eller græker, hverken mand eller kvinde, som Paulus siger. Dermed havde man taget hensyn til, at Jesus selv mødte kvinder på en helt anden måde end jøder var vant til — tænk på den samaritanske kvinde ved brønden, som Jesus taler til, som om hun var en ligemand i teologien.

Men når nu Jesus havde bragt et

helt nyt syn på kvinden som ligeberettiget i frelseordningen — hvorfor kunne hun så ikke være præst, spurgte Augustin. Han spekulerede sig frem til det svar, at det kunne hun ikke, fordi hun jo fra naturens hånd er en fejlslagen, forkert udviklet mand. Derfor og ikke af andre grunde er hun uegnet til at være præst. Det blev oven i købet fastslået af et kirkemøde. Her forstærkede den kristne kirke den jødiske tradition, hvor kvindens tjeneste ved alteret indskrænkedes ved hendes jævnlige rituelle »urenhed« på grund af menstruation, graviditet og fødsel. Tillige trængte hedenske ideer om præst, alter, ofre ind i den kristne kirke, og hermed fulgte et syn på sex som noget fjendtligt, noget ondt. Sex blev lig med synd, en tanke som er absolut fjern fra evangelierne. Idealet blev jomfru og moder, Maria. Dette syn på kvinden forklarer i øvrigt også det tvungne cølibat for katolske præster. Hvor mange ved i dag, at det blev indført, da der skulle læses messe ikke blot søndag men hver dag i ugen? Da sex altså var noget urent, havde præsten indtil da måttet afholde sig fra samkvem med sin kone

natten til søndag. Det lod sig gøre, men hele ugen igennem... Det endte så, efter megen modstand, med at konen helt måtte afskaffes.

Trods alt ser vi i kirkehistorien en del fremtrædende kvinder, mest i de kvindelige ordenssamfund. Den spanske Teresa, som ikke kunne få nogen teologisk uddannelse, er dog nu erklæret for kirkelærer ligesom den italienske Katarina, der ikke engang var nonne. For slet ikke at tale om Birgitta af Vadstena, død for 600 år siden, som nu i år fejres overalt i Sverige. Men hun var jo også ordensstifterinde og abbedisse.

Netop abbedisser havde langt op i tiden stor myndighed. »Damen var biskop« hedder en engelsk bog af Joan Morris (Forlaget Macmillan).

Det gælder netop abbedissen, som styrede ikke blot sine nonner, men også et større antal mandlige gejstlige, hun rådede over store landdistrikter med byer, landsbyer, sogne og klostre. Hun var ikke underordnet den lokale biskop, men hørte direkte under paven i Rom. Hun udpegede præster til kirker, hun bemyndigede dem til at prædige, høre skrifte (det kunne hun også selv i nogle tilfælde), eller hun fratog præster denne ret, ja hun kunne ligefrem ekskommunicere dem, udelukke dem fra tjeneste, abbedissen betegnede ofte som ordineret, som

SQUIRE:

ASKING THE FATHERS

Forfatteren tar opp tradisjonen helt fra fedrene i ørkenen, og innleder en dialog med mennesker som har kjempet seg frem til en kristen humanisme.

Pris kartonnert kr. 36,—.

ST. OLAV BOKHANDEL

Akerv. 5, Oslo 1 - Tlf. 20 72 48

Åpent 9—16, lørdager til 14

Drammens malerforretning

Inneh. Asbjørn Gundersen

Tlf. 83 19 16 - 83 33 32

DRAMMEN

H. KOLDERUP

N. Storgt. 12 - Bragernes
Tlf. 83 13 62 - 83 36 48

Gå til fagmannen
når det gjelder møbler

American Foto

SPECIALFORRETNING I FOTO OG
RAMMER

Engene 4 - Tlf. 83 11 45
Filial: Tollbodgt. 16 - Tlf. 83 65 65

ARENDAL

ADEL ELLEFSEN

Aut. Installasjonsforretning

Tlf. 21 756 - Arendal - Tlf. 22 460

DRAMMEN

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

FREDRIKSTAD

EDVARDSEN & NORHEIM A/S

Autorisert Installatør
Radio og Elektrisk utstyr

Tlf. 11 220 - Fredrikstad

FREDRIKSTAD

C. HANSSENS

Trykkeri og Bokbinderi

Tlf. 13 056

FREDRIKSTAD

ØSTFOLDMEIERIET

Avd. Fredrikstad

sacerdos (det latinske ord for præst), eller metropolitana, episcopa. Hun kronedes med mitra og bar bispekers, handsker, ring og stav, nøjagtig som en biskop. Men læse messe har hun jo nok ikke kunnet.

Først ved renessancen opstod den tanke, at det var upassende for mænd at stå under en kvindes myndighed. Det kom måske under indflydelse af studiet af den græsk-romerske oldtids-historie, og dermed af dens kvindeop-fattelse. Reduktionen af kvinders mu-ligheder bredte sig både i den katolske kirke og i de reformatoriske samfund.

I dag er det som bekendt sværest for den katolske kirke at få revideret synet på kvinden og give hende ligeret med mænd i kirkens tjeneste. Kvinder kan uu være lektorer ved gudstjenes-ten, dog ikke af evangeliet. Kvinder kan uddele det af præsten indviede nadverbrød, notabene hvis ingen præst eller anden mand er at få, fx i et kvin-dekloster eller i afsides samfund i Afrika og Latinamerika, hvor præste-manglen er stor, og hvor ordenssøstre derfor har fået ansvar for hele sogne.

De katolske kvindebevægelser pres-ser imidlertid på for at få ændret hvad der i den kanoniske ret står om kvin-den. Det er nu lykkedes at få den lo-vede kommission nedsat, som skal stu-dere hele emnet »kvindens rolle i sam-fund og kirke«. Men den har fået be-sked på, at der ikke må tales om »sak-ral ordination« af kvinder, dvs. til

præster. Hvad mon de ret mange unge katolske kvinder siger, som studerer teologi ved de katolske universiteter i Europa og USA, ofte med det faste mål en dag at kunne tage en fuld præstegerning op? Er løsningen mon den, at det »sakrale« reduceres til hvad det var i Jesu forkyndelse?

FØRSTE DEL AV DENNE AR-TIKKELEN AV ELLEN NIEL-SEN STO I FORRIGE NUM-MER AV ST. OLAV.

Apropos:

Abort og kristent ansvar

Erklæring fra de nordiske ka-tolske biskoper. Kr. 3,50.

ST. OLAV FORLAG

OSLO

Allslags snekkerarbeid utføres
REIDAR MYRVOLD & SØN

Gladsvei 23, Grefsen
Tif. 21 18 32

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

OSLO

MALERMESTER

Otto Foerster

utfører allslags maler- og tapetserarbeider
Tif. 21 69 06

TASEN BOK- OG PAPIR A/S
ERLING THORNE

Kaj Munks vei 41, Oslo 8
Tif. 23 02 40

T. S. JACOBSEN
BEGRAVELSESBYRA

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Privat 55 77 87 - 69 43 72
Tif. 20 79 06 - 20 79 05

Spesialforretning i
RUSTFRITT STÅL
For sykehusene

KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II

Tif. 33 36 24 - Oslo

Tigr.adr.: RUSTFRIKNUT

OSLO

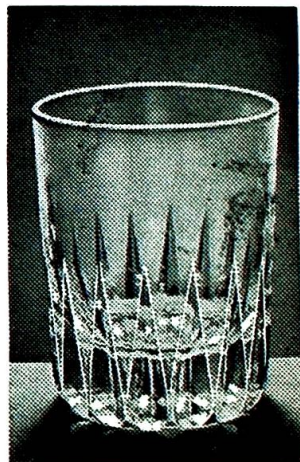
**KVALITET I
KJØTT, FLESK OG
PØLSEVARER**

Jens J. Andersen
TØYENGT 2, Oslo

Et godt tilbud!

«On The Rocks» glasset
„Poetofina“

Laget av tindrende klart glass.
Lekkert i utførelsen og stø i formen.

..Et alle tiders all-round glass..
Pris pr. stk. kr. 3.50.

Vi sender over hele landet mot postoppkrav.

Walligani

Stortingsgt. - N. Slottsgt.
Vikaterrassene

VISKNINGAR OCH ROP

Etter at Bergmans siste film, *Viskningar och rop*, ble vist og hyllet på Cannes-festivalen i år, har den fått en enestående mottagelse over hele verden. Mange har ikke nølt med å kalle den Bergmans mesterverk, hvilket ikke vil si så helt lite i denne filmskaperens utrolig rike produksjon.

Bergman selv har fortalt at filmen tar sitt utgangspunkt i en drøm hvor han så et bilde av tre hvitklede kvinner i et rødt rom, og at filmen så utviklet seg ut av dette «urbildet». Dette bærer den også preg av, både i fargebruken og i den drømmeaktige tilstanden som filmen på en måte gir uttrykk for. Det er en film i rødt, svart og hvitt. Svært mange av scenene i filmen er faktisk bygget opp nesten som malerier eller tablåer, hvor interessen dras bort fra det som foregår eller sies, og hvor det rent visuelle trekker all oppmerksomhet til seg. Ansiktene, interiøret, stemningen er det som taler, ikke ordene.

Selve «handlingen» er lagt til et svensk herregårdsmiljø henimot slutten av det forrige århundret. De to søstrene Karin (Ingrid Thulin) og Maria (Liv Ullmann) samles ved dødsleiet til den tredje søsteren, Agnes (Harriet Andersson), som bor på gården, hjulpet av tjenestepiken Anna (Kari Sylwan). Agnes dør av kreft i voldsomme smerter. Så kort kan faktisk den ytre ramme beskrives, men den sier i seg selv ingenting om filmen, fordi dens interesse ligger i det innblikk den gir i de enkelte personene og i den stemningen som den skaper rundt dem og i dem.

Det religiøse, som vel bare sjelden har vært helt fraværende fra Bergmans filmer, men som i de senere årene har vært lite tydelig, trer i denne filmen frem igjen med ny kraft. *Viskningar och rop* kretser omkring temaene forløsning, offer, forsoning. Agnes er tydelig en slags Kristusfigur som bærer de andre søstrenes

egoisme, fortvilelse og isolasjon i seg og på en måte soner for dem. Navnet hennes tyder også i den retning (Agnes — Agnus). Hennes død er fødselsveer hvor noe nytt skal oppstå. Anna, tjenestepiken, er en Maria-skikkelse, Herrens trofaste tjenerinne, som med ureflektert tro og selvfølgelig godhet hjelper og støtter Agnes i hennes forløsende verk. Ett av de siste bildene i filmen understreker dette, hvor Anna sitter med den døde Agnes' hode på fanget som en pietà-gruppe. Men Agnes' forsoningsdød virker tilsynelatende bare en stund. Den bringer for en kveld de to meget forskjellige søstrene Karin og Maria sammen, den ene ut av sin mørke fortvilelse og ensomhet, og den andre ut av sin barnslige selvishet og selvopptatthet, men bare for en kveld.

Filmene bringer uvilkarlig tankene hen på Tsjekov, slik som det er blitt sagt. De tre søstrene, tiden, miljøet og den tilsynelatende stillestående stemningen innbyr til slike assosiasjoner. Men det spørs om ikke denne likheten ligger i det ytre, for konstruksjonen, tematikken og personene er umiskjennelig bergmanske, selv om det nok godt kan sies at han aldri er nådd så langt i å gi livets virkelighet en slik tyngde og kraft at det løftes opp mot en symbolikk hvor personer, ting og begivenheter nok er seg selv, men hvor de samtidig peker ut over seg selv. *Viskningar och rop* er i det hele tatt en meget vanskelig film, et kunstverk som nok må sees flere ganger før det gir slipp på sine dype hemmeligheter.

P. H.

ST. SUNNIVA SKOLE

Foreldrerådet ved St. Sunniva Skole vil også i år holde et loppemarked til inntekt for skolen. Fjorårets loppemarked innbragte 18 000 kroner og man håper på en lignende inntekt i år, dette er imidlertid avhengig av «lopper» i store mengder. Foreldrerådet ber innstendig St. Olavs Oslo-og-omegn-lesere om å rydde i skap, kjeller og loft, og trylle frem bøker, leker, klær, inventar eller hva som måtte by seg. Foreldrerådet sørger med glede for avhenting av loppene, eller de kan leveres direkte til St. Sunniva skole, Akersveien 4. For avhenting ring: Fru Hasmo, tlf. 37 51 97, eller: St. Sunniva Skole, tlf. 20 27 35.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Faste medarbeidere: Hallvard Rieber-Mohn O.P., D. J. Boers O.F.M.,

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 01 04.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 40 pr. år. Kr. 20 pr. ½ år. Utlandet kr. 45.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.